ВІДГУК

офіційного опонента

про дисертаційне дослідження **ВАН ЦЗЯНІНА**

“Жанрово-стильова еволюція вокальної творчості композиторів провінції Хебей XX – початку XXI століть в контексті інтеграції національних та європейських традицій”, представлене до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 “Музичне мистецтво” (галузь знань 02 “Культура і мистецтво”)

Серед регіонів Піднебесної, культурна спадщина яких славиться багатовіковою історією та унікальними мистецькими пам’ятками світового значення, особливе місце посідає провінція Хебей. На її території зосереджено численні храми, імператорські усипальниці, гробниці видатних діячів та інші пам’ятки матеріальної культури, що містять цінні свідчення про звичаї, мистецькі смаки й культурні традиції населення різних історичних епох. Збережені артефакти переконливо демонструють і давність музичних традицій провінції.

Майже до кінця XIX століття академічна музична освіта в Китаї була елітарною та недоступною для переважної більшості населення. Самобутнє, яскраве інструментальне та вокальне народне мистецтво століттями побутувало і передавалося від покоління до покоління у традиційний для народної культури усний спосіб. З відкриттям у провінції Хебей на початку XX століття навчальних закладів, у яких викладачі знайомили вихованців із кращими здобутками світової музичної культури, ситуація почала змінюватися. Творчо оперуючи надбаннями власного загальнокитайського та засвоюючи досягнення світового музичного мистецтва, у регіоні поступово сформувалися оригінальні

виконавські, педагогічні та композиторські традиції. Водночас, попри вагомі сьогоденні здобутки мистців провінції, не всі аспекти цього процесу належно вивчені та й досі не стали предметом цілісного наукового дослідження.

У цьому контексті дисертаційна праця Ван Цзяніна, яка спрямована на комплексне осмислення історії становлення та розвитку вокального мистецтва провінції Хебей та його місця в музичній культурі Китаю є вочевидь своєчасною, науково обґрунтованою і **актуальною**.

Наукова новизна дисертаційного дослідження, підготовленого Ван Цзяніном, є належно аргументованою. Автор вперше, здійснивши цілісний аналіз вокальної творчості мистців провінції, показав органічне поєднання національних традицій із сучасними композиторськими техніками, розкрив роль композиторів, педагогів, виконавців і науковців провінції у розвитку китайської музичної культури, обґрунтував становлення професійної вокально-педагогічної школи та запропонував її структурну модель, а також ввів до наукового обігу низку маловідомих вокальних творів китайських композиторів провінції Хебей. Здобуті Ван Цзяніном результати суттєво розширили сучасні уявлення про розвиток китайського вокального мистецтва та мають безперечне значення для подальших досліджень у галузі музикознавства, вокальної педагогіки й міжкультурних мистецьких студій.

Успішному виконанню дисертаційного дослідження значною мірою сприяла глибока обізнаність автора з народнопісенною традицією та вокальною творчістю композиторів рідної провінції, яка ґрунтується не лише на науковому опрацюванні матеріалу, а й на власному виконавському досвіді. Вокальні твори хебейських композиторів, зокрема і обробки китайських народних пісень, посіли помітне місце в концертно-виконавській діяльності Ван Цзяніна, що дало можливість краще відчути специфіку творів, поєднати науковий аналіз із практичним осмисленням виконавських особливостей досліджуваного репертуару.

Джерельну базу дисертаційного дослідження склали пісенна творчість композиторів провінції Хебей, навчально-методичні посібники, програми концертів, матеріали інтерв'ювання, китайська періодика.

Дисертаційна робота виконана на належному професійному рівні. Важливим чинником об'єктивності сформульованих висновків стало **застосування комплексу методів**, таких як історико-культурологічний, джерелознавчо-пошуковий, аналізу та синтезу, музикознавчого полілогу, синергетичного, біографічного та інших.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період XX – початок XXI століть.

Структура та зміст дисертації. Дослідження логічно структуроване та містить усі обов'язкові для дисертаційних праць складові: вступ, основну частину, яка має три розділи з підрозділами, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

У першому розділі дисертації **"*Теоретико-мистецтвознавчі засади дослідження вокального мистецтва провінції Хебей*"** Ван Цзянін здійснив аналіз важнішої наукової літератури китайських, українських і зарубіжних дослідників, у якій висвітлив основні аспекти історії становлення та розвитку вокального мистецтва Китаю, зокрема у провінції Хебей, а також теоретичні і педагогічні засади функціонування китайської вокально-виконавської школи. Серед залучених до дослідження матеріалів належить відзначити мемуари, інтерв'ю з відомими співаками та композиторами, що дозволило авторові сформувати цілісне уявлення про основні тенденції розвитку вокального мистецтва провінції.

На схвальну оцінку заслуговує прагнення дисертанта розглянути розвиток вокальної освіти Китаю в широкому історико-культурному контексті. Ван Цзянін простежив еволюцію музично-педагогічної думки від її філософських витоків, пов'язаних із поглядами Конфуція, Сюньцзи та Сима Цяня, до

становлення професійної системи музичної освіти Китаю, охарактеризував процес упровадження європейської моделі вокальної підготовки та діяльність перших національних педагогів-вокалістів. Безперечний інтерес становить також аналіз історичних пам'яток і документальних джерел, що ілюструють високий рівень музичної культури провінції Хебей у різні історичні періоди.

Одним із важливих питань, піднятих у цьому розділі, є вивчення міжнародних мистецьких контактів, які суттєво вплинули на розвиток китайської вокальної культури. На основі аналізу китайської періодики першої половини XX століття автор представив концертну та педагогічну діяльність провідних європейських і американських співаків, окремо спинившись на внеску українських виконавців у становлення вокальної педагогіки Китаю.

Спеціальну увагу Ван Цзянін зосередив на розмаїтті сфер діяльності видатних українських співаків, які вже з початку XX століття давали численні концерти в різних містах Піднебесної, знайомлячи китайців з українською музикою. Серед таких перших українських співаків були Любов Беспечна, Марія Машир та Лідія Липковська, а з середини XX століття – Борис Гмиря. Відомий український вокаліст не лише підкорив оперні та концертні сцени Китаю, але й дав численні майстер-класи. Як слушно зазначає дисертант, це сприяло розширенню знайомства китайських студентів-вокалістів з "методиками викладання співу, обміну досвідом для педагогів з вокалу, виявлення найбільш перспективних студентів і посилення їх прагнення змагатись в успішному навчанні з іншими" (с. 75). Застосований дослідницький підхід дозволив автору роботи простежити зародження культурного діалогу та інтеграційних процесів у сфері вокального виконавства й педагогіки, які стали важливим чинником розвитку китайського вокального мистецтва та формування професійної вокальної освіти в провінції Хебей.

У другому розділі атестаційної праці **"*Становлення вокальної педагогіки та вокальної школи у провінції Хебей у світлі взаємодії національних і***

***європейських традицій*”** Ван Цзянін дослідив історичні передумови, закономірності становлення та сучасний стан вокального мистецтва провінції Хебей у контексті розвитку музичної культури Китаю. Авторові вдалося з’ясувати, що формування професійної вокальної освіти й виконавської традиції відбувалося в контексті активного культурного діалогу між національними та європейськими мистецькими традиціями, розвитку концертного життя, удосконалення системи музичної освіти, а також діяльності провідних китайських і зарубіжних співаків та педагогів.

На схвальну оцінку заслуговують висловлені дисертантом думки про визначальну роль спеціалізованих музичних навчальних закладів, формування власної методичної бази, створення національного вокального репертуару та спадкоємності педагогічних традицій у становленні вокальної виконавсько-педагогічної школи провінції Хебей. Сукупність цих чинників, як висновковує автор роботи, забезпечила високий професійний рівень вокальної школи регіону та її відповідність основним ознакам сформованої виконавсько-педагогічної школи.

У результаті проведеного дослідження Ван Цзяніну вдалося обґрунтувати та відзначити значення універсальної творчої особистості в розвитку музичної культури Китаю. Спираючись на праці зарубіжних та українських вчених, зокрема Любові Кияновської, Ольги Коменди, Олександра Козаренка, дисертант переконливо довів, що поєднання виконавської, педагогічної, композиторської, наукової, організаційної та громадської діяльності є характерною рисою багатьох видатних діячів китайського музичного мистецтва і стало важливим чинником розвитку вокальної освіти та концертної практики у провінції Хебей.

Вартісним здобутком дисертаційної праці Ван Цзяніна стала систематизація відомостей про провідних співаків і педагогів провінції Хебей XX – початку XXI століття та їхній внесок у розвиток вокального мистецтва,

концертно-виконавської діяльності й професійної підготовки вокалістів – Лю Біньї, Лу Кевена, Юй Шучжень та інших. Ця інформація оформлена у невеликі біографічно-творчі довідки про мистців.

Окремо Ван Цзянін спинився на представленні українсько-китайських мистецько-освітніх зв'язків, зокрема діяльності українських співаків і педагогів-вокалістів, а також випускників Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Чжоу Шеня, Сун Яньін, Ван Сі, Цзен Тао, Ван І, Жао Джіна, Сун Хан, які приїхали на навчання в Україну з Піднебесної та, отримавши відповідну освіту, згодом зробили вагомий внесок у розвиток сучасної вокальної культури Китаю як у виконавській, так і в педагогічній сферах.

У заключному, третьому розділі **"*Жанрово-стильові ознаки вокальної творчості композиторів провінції Хебей в контексті інтеграції національних та європейських традицій*"** Ван Цзянін дослідив жанрово-стильові та образно-тематичні особливості вокальної творчості композиторів провінції Хебей за означений період. На основі аналізу творчого доробку провідних композиторів провінції автор окреслив визначальну роль народнопісенної традиції у формуванні регіональної композиторської школи, простежив органічне поєднання національних музичних традицій із сучасними засобами композиторського письма та висвітлив основні тематичні й жанрові пріоритети вокальної творчості.

У цьому ж розділі Ван Цзянін подав музикознавчо-теоретичний аналіз вокальних творів композиторів провінції Хебей. Автор описав характерні риси індивідуального стилю мистців, визначив особливості жанрової та образної організації творів, окреслив співвідношення традиційних і новаторських засобів музичної виразності, а також простежив основні тенденції розвитку сучасного вокального мистецтва регіону. Ван Цзянін намагався обґрунтувати самобутність вокальної творчості композиторів провінції Хебей як складової

сучасної музичної культури Китаю. Можливо для кращого розуміння специфіки творчості композиторів провінції Хебей варто було дати бодай короткий порівняльний аналіз їхнього доробку із здобутками представників інших композиторських шкіл Китаю, наприклад Пекіна, Шанхаю тощо.

Логічно доповнюють роботу долучені додатки, у яких здобувач помістив зразки вокальних творів китайських композиторів про які йшлося у дослідженні.

Основні теоретичні та практичні положення атестаційної праці висвітлено в десяти публікаціях, з яких три одноосібні статті у фахових наукових виданнях категорії Б, затверджених МОН України за спеціальністю Музичне мистецтво, сім – публікації апробаційного характеру й апробовано на шести наукових, науково-практичних і науково-творчих всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Дисертація є самостійною науковою працею, результати якої було отримано автором особисто. Під час ознайомлення з текстом дисертації не виявлено ознак порушення академічної доброчесності, некоректних запозичень чи неналежного оформлення цитувань.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Ван Цзянін, попри окремі зауваження (як скажімо, місцезнаходження провінції Хебей – який це регіон Китаю, мабуть варто було зазначити ще у вступі до дисертації, або надмірно частим використанням дисертантом таких оціночних характеристик як “видатний”, “унікальний”, “найвизначніший”), маю до її автора декілька запитань, відповіді на які хотіла б почути на захисті. Отож:

- В роботі Ви пишете, що китайський філософ і мислитель Конфуцій вправно грав на традиційному китайському щипковому музичному інструменті гуцинь і вважається не лише зачинателем у Китаї традицій гри на цьому інструменті, але й був “першим збирачем народних пісень, які він,

подорожуючи різними землями античного Китаю чув і записував їх словесні тексти” (с. 36). Чи Ви могли би про це розказати детальніше.

- Чи сьогодні музична педагогіка Китаю орієнтується на вчення Конфуція, основними орієнтирами музичного виховання якого, як сказано у роботі, були такі положення, як: “‘Музика – це джерело радості мудрих людей’, ‘Тільки правильна музика може розкрити в них духовність і допомогти зробити навколишній світ кращим’, ‘Музика слугує об’єднанню людей у суспільстві різних людей’, ‘Красива музика об’єднує людей і може навіть стати ключем до об’єднання нації у великій справі’” (с. 38)? Як цей філософський підхід до розуміння та оцінки важливості вокальної музики, проявляється у вокальній творчості провінції Хебей, однієї з найстаріших у Китаї?

- Чи сьогодні музичні інструменти, зображені на фресці гробниці військового польового командира Ван Чучжи, спорудженій 924 року, є в практиці китайських музикантів і чи актуальним є склад оркестру, зокрема такі інструменти, як смичкова арфа, щипкова цитра, піпа, духові (губний шен, дві поперечні флейти і подібний до кларнета білі), ударні (барабани дагу і далагу) і шумові (бамбукова хлопавка пай бань)?

- Чи концерти українських співаків на початку ХХ століття Любові Беспечної, Марії Машир та Лідії Липковської, а в середині століття і Бориса Гмирі та проведені ним майстер-класи стали стимулом до спеціального знайомства китайських виконавців з українськими піснями, а відтак їх вивчення та виконання?

- У дисертації Ви згадуєте, що композитори провінції Хебей нерідко при написанні вокальних творів зверталися до фольклорних джерел. Прошу навести приклади, у чому полягала фольклоризація як окремих вокальних творів, так і музично-театральних жанрів?

Висловлені зауваження та поставлені запитання мають переважно дискусійний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційного

дослідження і можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту.

Отож дисертація “Жанрово-стильова еволюція вокальної творчості композиторів провінції Хебей XX – початку XXI століть в контексті інтеграції національних та європейських традицій” є оригінальним, самостійним і цілісним дослідженням, має наукову новизну, теоретичне значення та практичну цінність, належним чином апробоване й відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, а її автор Ван Цзянін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 “Культура і мистецтво” за спеціальністю 025 “Музичне мистецтво”.

Опонент: доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри української фольклористики
імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету
імені Івана Франка Ірина ДОВГАЛЮК